

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Uw brief van	Ons kenmerk	Contactpersoon	Zoetermeer
	HBO/SB/02/12212		6 mei 2002
Onderwerp		Doorkiesnummer	
Motie nr. 73 Lambrechts c.s. inzake vouchers in vraaggestuurd			

In de motie Lambrechts c.s. wordt de regering gevraagd de mogelijkheden na te gaan om het experiment "vouchers in vraaggestuurd duaal onderwijs" te verdiepen in de richting van een meer vraaggefinancierd experiment, waarbij het budget voor de bekostiging van de opleiding geheel of gedeeltelijk in handen van de student wordt gesteld.

De indieners van de motie verwachten dat een dergelijk experiment veel gegevens kan opleveren voor de verdere ontwikkeling van een flexibeler en vraaggefinancierde inrichting van het hoger onderwijs. Het zou een betekenisvolle aanvulling kunnen zijn van het lopende experiment, waarmee immers wordt beoogd:

- a) ervaring op te doen met vergroting van flexibiliteit en vraagsturing van (duale) leerroutes; en
- b) inzicht te verkrijgen in de leereffecten voor de gedachtevorming over het eventueel invoeren van vouchers of andere vormen van vraagfinanciering.

In mijn reactie op de motie heb ik toegezegd de mogelijkheden daartoe te zullen onderzoeken. Ik heb daarbij aangegeven dat het mij daarbij niet primair gaat om de instrumentele kant van vraagfinanciering, maar om de meerwaarde die overdracht van de beschikkingsbevoegdheid van onderwijsmiddelen aan studenten kan betekenen.

Onder vraagfinanciering versta ik dat de overheid rechtstreeks aan studenten een (begrensd) budget ter

beschikking stelt ter leniging van onderwijskosten. De student heeft daarmee - onder nader te stellen voorwaarden - de beschikkingsbevoegdheid over de inzet van onderwijsmiddelen. Ik verwacht dat vraagfinanciering een geheel ander - bij deze tijd van snelle veranderingen passend - gedragspatroon zal uitlokken aan de kant van de studenten én een heel andere organisatie zal vragen aan de kant van de onderwijsinstellingen. De instellingen zullen meer dan in het huidige systeem concurreren op de kwaliteit van het onderwijs(-aanbod) waaronder begrepen de flexibiliteit ervan. Het doet mij dan ook genoegen u te kunnen melden dat er in het hbo een experiment wordt ontwikkeld dat het mogelijk maakt een aantal mogelijke effecten van vraagfinanciering te simuleren. Dit experiment kom mijns inziens volledig tegemoet aan de in de motie gevraagde verdieping van het experiment "vouchers in vraaggestuurd duaal onderwijs". Alvorens nader in te gaan op dit "verdiepte" experiment vraag ik eerst kort uw aandacht voor de voortgang van het lopende voucherexperiment.

In februari jl. is het eerste evaluatieonderzoek van het experiment uitgebracht. Het onderzoek is uitgevoerd in november 2001 en beslaat de beginperiode van het experiment. Eveneens in februari jl. is door het projectmanagement een voortgangsrapportage uitgebracht. Beide stukken zijn bijgevoegd.

In het evaluatieonderzoek wordt vastgesteld dat vraaggestuurd onderwijs vorm krijgt door het gebruik van persoonlijke ontwikkelingsplannen (POP). Het werken met een POP is gemeengoed geworden en men is er in het algemeen enthousiast over. Voorts staat duale vormgeving nog in de kinderschoenen; het is thans nog te vaak niet meer dan de som van een binnen- en buitenschools programma. De wisselwerking tussen leren in de praktijk en leren op school komt nog (te) weinig uit de verf. De onderzoekers menen dat dit wordt veroorzaakt doordat de begeleiders te zeer gericht zijn op de inhoud en het resultaat en minder op het leerproces zelf.

Het begrip vouchers - waaronder de onderzoekers verstaan de mogelijkheid van studenten ergens de ondersteuning bij de ontwikkeling van hun competenties in te kopen - is weinig bekend bij studenten en docenten. Gebleken is dat de studenten niet het gevoel hebben daadwerkelijk te kunnen beslissen over de inzet van de onderwijsmiddelen voor hun opleiding. De evaluatoren noemen het experiment "vouchers in vraaggestuurd duaal onderwijs" een uitdaging van formaat en dat geldt zeker ten aanzien van de introductie van vouchers. Bovendien wordt in de voortgangsrapportage vastgesteld dat de plannen van aanpak van de deelnemende hogescholen flinke verschillen vertonen als gevolg van verschillen in organisatiecultuur op instellingen en ontwikkelingsverschillen bij participerende opleidingen. Ik beraad mij nog over mijn reactie op het

evaluatie-rapport en de voortgangsrapportage. Duidelijk is in ieder geval wel dat het experiment ambitieus genoemd moet worden en dat alle zeilen bijgezet zullen moeten worden om de gestelde doelstellingen te realiseren.

Kom ik thans terug op het "verdiepte" experiment waarom in de motie Lambrechts c.s. wordt gevraagd.

Vraagfinanciering - waarbij het onderwijsbudget vanwege de overheid in handen van de studenten is gesteld - is binnen de huidige wettelijke regelgeving niet mogelijk. De WHW staat alleen bekostiging toe van instellingen; niet van personen. De andere mogelijkheid zou de WSF 2000 zijn, maar die ziet exclusief op bijdragen aan studenten voor kosten van levensonderhoud en collegegeld.

Wetswijziging zou dus noodzakelijk zijn. Het toevoegen van een experimenteerartikel aan de wetgeving is de meest voor de hand liggende mogelijkheid. Wetswijziging echter vergt zoveel tijd, dat het huidige voucher-experiment al zal zijn beëindigd voordat de wijziging tot stand is gebracht en biedt voor het lopende traject dus geen soelaas. Ik stel op dit moment ook geen wetswijziging voor. Ik stel voor te zijner tijd tot wetswijziging te besluiten op grond van resultaten van experimenten met vraagfinanciering, waaronder het "verdiepte" voucherexperiment.

De hogeschool Windesheim is een van de tien deelnemende hogescholen aan het experiment "vouchers in vraaggestuurd duaal onderwijs". Deze hogeschool heeft het voortouw genomen om het experiment sterker te richten op vraagfinanciering.

In het experiment geeft de hogeschool Windesheim de student de beschikkingsbevoegdheid over de onderwijsmiddelen voor de laatste twee jaar van zijn opleiding. Anders gezegd: de student krijgt vouchers overeenkomend met de geldswaarde van 84 studiepunten. Het geld wordt op een bankrekening gestort en kan door de student worden ingezet voor het aankopen van onderwijs. Door dit experiment komt informatie beschikbaar over de gedragseffecten van studenten die worden uitgelokt door vraagfinanciering. Gegeven de omvang van het experiment zullen aan de kant van de instellingen geen grote concrete organisatorische aanpassingen plaatsvinden, maar het experiment zal wel inzicht kunnen verschaffen in wat er allemaal moet gaan veranderen in organisatorische zin op hogescholen als daadwerkelijk overgegaan zou worden naar een systeem van vraagfinanciering.

Een belangrijk uitgangspunt van het experiment is dat de hogeschool Windesheim als diplomaverlenende instantie voluit verantwoordelijk is en blijft voor de kwaliteit van opleiding. De student heeft daarmee dezelfde garanties met betrekking tot

het te bereiken eindniveau als reguliere studenten en zal dus niet de dupe kunnen worden van het experiment.

In het experiment staat de vraag centraal hoe de onderwijskundige visie waarop de opleidingen zijn gebaseerd vertaald kan worden naar een vraaggefinancierde situatie. Het experiment zal dus sterk gericht zijn op vragen die vraagfinanciering met zich meebrengt en mogelijke antwoorden op die vragen in de praktijk te toetsen

De student kan de beschikbaar gestelde middelen besteden waar hij wil mits passend binnen zijn - mede door hem zelf ontwikkelde - persoonlijke opleidingsplan (POP). De competentieontwikkeling van de student kan op allerlei plaatsen en door middel van allerlei leervormen geschieden. De verwachting is dat meer dan in het huidige experiment studenten er voor zullen kiezen (betaald) onderwijs te volgen bij een andere hogeschool of een universiteit, maar ook bij het - al dan niet aangewezen - particuliere, commerciële onderwijs en in het buitenland. Als studenten nadat zij het diploma hebben behaald nog middelen over hebben, mogen zij die naar eigen inzicht besteden, zij het dat de besteding wel gebonden blijft aan onderwijs.

In een op deze wijze verdiept experiment heeft de student de beschik-kingsbevoegdheid over de inzet van onderwijsmiddelen en heeft daarmee onderhandelingsmacht. De student kan heel concreet prijsafspraken maken met aanbieders van onderwijsdiensten. Hij is daarmee veel minder gebonden aan de hogeschool waarbij hij staat ingeschreven en het is bijzonder interessant te kunnen nagaan óf studenten deze mogelijkheid benutten, op welke schaal en hoe en waar zij dat doen. Kortom: een reële verdieping van het voucherexperiment.

De hogeschool Windesheim zal dit verdiepte experiment - naar het zich nu laat aanzien - uitvoeren met twee opleidingen en maximaal 20 studenten. In de bijlage bij deze brief is een korte beschrijving gegeven van beide Zwolse opleidingen, die dit experiment zullen gaan uitvoeren. De verdere opzet van het verdiepte experiment wordt momenteel verder uitgewerkt.

In de afgelopen periode heb ik ook nagegaan of er meer hogescholen en opleidingen zijn die een verdiept experiment zouden willen en kunnen uitvoeren. Drie hogescholen en 5 opleidingen hebben zich daartoe bereid verklaard. Nadere afspraken moeten nog worden gemaakt. Het experiment /de experimenten zou(den) in totaal maximaal betrekking kunnen hebben op 4 hogescholen, 7 opleidingen en circa 100 studenten.

Ik stel voor de geschetste mogelijkheden te benutten en op kleine schaal experimenteel, binnen het kader van de huidige wet- en regelgeving, vraagfinanciering te simuleren zoveel als dat mogelijk is en dusdoende ervaring op te doen met en gegevens te verzamelen over mogelijkheden en moeilijkheden van

vraagfinanciering in het hbo. Dan zal ook kunnen worden gemeten of studenten inderdaad hun opleiding flexibeler vorm geven als zij daadwerkelijk beschikkingsmacht hebben over de inzet van onderwijsmiddelen.

Over de vormgeving van het verdiepte experiment kan ik op dit moment niet specifieker zijn omdat aan de opzet, te bereiken doelen, reikwijdte, kosten etc. nog wordt gewerkt en het overleg erover met alle partners moet nog plaatsvinden.

In de bijlage van deze brief vindt u een nadere beschrijving van het experiment van de hogeschool Windesheim te Zwolle.

De minister van onderwijs, cultuur en wetenschappen,

(drs. L.M.L.H.A. Hermans)

Bijlage. Voucher experiment op de hogeschool Windesheim te Zwolle.

1. Experiment Hogere Informatica Opleiding (HIO).

De eerste twee jaar van de opleiding is op de gebruikelijke aanbodgestuurde wijze ingevuld. De studenten worden tijdens het tweede jaar voorbereid op het maken van een persoonlijk opleidingsplan (POP) in nauw overleg met de opleiding. De kern van het voucher experiment is dit POP. Dit is een soort reisplan. Het reisdoel staat vast in termen van competenties waarover de afgestudeerden van opleiding moet beschikken. De student kan zijn eigen leerdoelen daaraan toevoegen. Hoe dat einddoel wordt bereikt, kan per student verschillen. De inzet van de financiële middelen wordt dus mede bepaald door de student. Omdat het experiment zich afspeelt binnen het duale onderwijs is overleg met de werkgever over taken en projecten en vooral over hoe die bijdragen aan het einddoel van groot belang, naast overleg over de specifieke kennisbehoefte die het (MKB-) bedrijf heeft. De student beslist dus tezamen met begeleiders over de manier waarop de laatste twee jaar van zijn opleiding wordt ingevuld.

Samengevat: het einddoel van de studie staat vast in termen van competenties. In de wijze waarop dat doel wordt bereikt staan de individuele leerstijl en leerbehoefte van de student, zelfsturing en zijn eigen verantwoordelijkheid voor het leren voorop.

Start voor deze experimentele HIO-opleiding is voorzien ingaande het studiejaar 2002/03 met ca. 5 á 10 studenten. Het wordt dus een kleinschalig experiment en het heeft een duidelijk pilot karakter. Uitbreiding van aantallen is voorzien met ingang van het studiejaar 2003/04 (dus na afloop van het voucher experiment).

2. Experiment Sociaal Pedagogische Hulpverlening (SPH).

Binnen het voucher experiment worden door de hogeschool Windesheim ook andere beleidsmatig interessante onderwerpen op experimentele basis uitgevoerd. Eén daarvan is een samenwerkingsproject mbo - hbo gericht op een doorgaande leerlijn. Het betreft de HBO opleiding Sociaal Pedagogische Hulpverlening (SPH).

In het derde leerjaar van de MBO opleiding Sociaal Pedagogisch Werk (SPW) kiezen studenten voor doorstuderen in het HBO. Zij behalen al tijdens hun MBO opleiding studiepunten voor het HBO (naast het gewone SWP pakket).

In het vierde studiejaar SPW doen de studenten een stage op SWP niveau, maar worden extra begeleid op m.n. reflectie. Ook hier verdienen zij HBO-studiepunten.

De student behaalt aan het einde van zijn eerste semester in het vierde studiejaar zijn MBO diploma en vervolgt zijn studie op het HBO in een duaal traject. Na een ½ jaar haalt hij zijn propedeuse examen en 2 jaar daarna behaalt hij zijn HBO diploma in een vraaggestuurd traject.

Evenals in het andere experiment krijgen de studenten via een gezamenlijk te beheren bankrekening de beschikkingsbevoegdheid over de financiële middelen samenhangend met 84 studiepunten.

Ook hier is een kleinschalig experiment voorzien met 5 á 10 studenten, te beginnen ingaande het studiejaar 2002/03.